

- Očito – rekoh ja – s jednom teže, a s dvjema takvima lakše. b
- Kako si rekao?
- Ponajprije, ako se ustreba boriti, zar se ne će naši ratni borci boriti s razmaženim bogatim ljudima?
- To da.
- Što onda, Adimante, ne čini li ti se, da bi se jedan šakač, najljepše za to pripravljen, lako borio s dva bogata i tusta nešakača?
- Možda ne bi skupa.
- Ni onda, ako bi mogao prividno uzmicati te okrenuv se udarati onoga, koji bi svagda prvi navaljivao, i ako bi to sve činio na suncu i zapari? Zar ne bi takav svladao i više takvih? c
- Dakako, ne bi bilo ništa čudno.
- A ne misliš li možda, da bogataši više znadu o šakanju nego o ratnoj vještini?
- Mislim.
- Vjerojatno je, dakle, da će nam se borci lako boriti s dvostruko i trostruko toliko njih.
- Dopustit ću ti, jer mi se čini, da pravo govoriš.
- Što dalje, ako oni pošalju u drugu državu poslanstvo i kažu istinu: mi se ne služimo ni zlatom ni srebrom i nije nam to ni dopušteno, a vama jest; ako dakle s nama sklopite ratni savez, onda je vaše blago što pripada drugima. Misliš, da će itko, čuvši to, voljeti ratovati protiv koščatih i mršavih pasa nego s njima protiv tustih i nježnih ovaca? d
- Ne čini mi se. Ali ako se u jednoj državi gomila sve tuđe blago, pazi, nije li to opasno za državu, koja nije bogata. e
- Lakovjeran si, kad misliš, da je koju drugu državu vriedno nazvati državom, osim onakve kakvu mi uređivasmo.
- Nego što?
- Veće ime treba nadijevati ostalim državama, jer je svaka od njih sastavljena od mnogo državâ, pa nije jedna država, kako kažu u igri. Dvije su, u svakom slučaju, neprijateljske jedna drugoj, jedna siromašnih a druga bogatih. U svakoj su 423

- od ovih još veoma mnoge, a ako bi se prema njima vladao kao prema jednoj, posve bi promašio, a ako bi kao prema mnogima, onda ćeš uvijek imati mnogo saveznikâ, a malo neprijateljâ, ako ćeš jednima davati blago i sredstva moći drugih ili i njih same. I dok ti se država upravlja razumno, kako je netom uređeno, bit će najveća, ne tobože nego zaista najveća, i ako ima samo tisuću branitelja. Jer jednu državu tako veliku ne ćeš naći ni kod Helenâ ni kod ostalih naroda, ali hoćeš mnoge i mnogo puta veće od takve, koje se samo čine velikima. Ili misliš drukčije?
- b – Zaista, ne mislim.
- Što ne – rekoh ja – to bi bila i najljepša međa za naše vladare, kako veliku treba državu činiti i koliko zemlje treba prema njezinoj veličini odmjeriti, a ostalu pustiti na miru.
- Koja međa?
- Mislim ova: povećavati državu dotle, dok može sačuvati svoju jedinstvenost, a dalje ne.
- c – Točno.
- Što ne, i taj ćemo opet nalog čuvarima dati, da paze na svaki način, da država ne bude ni malena ni tobože velika, nego dostatna i jedinstvena.
- Možda ćemo im neznan nalog dati.
- A još je neznatniji ovaj nalog, koji spomenusmo i u pređašnjem razgovoru: ako se od čuvarâ rodi kakav loš porod, da ga treba otpravljati među ostale, a ako se od ostalih rodi sposoban, da se otpravi među čuvare. Tim se htjelo pokazati, da i ostale državljane treba uzimati za posao, za koji je tko stvoren, i to svakoga za jedno određeno zanimanje, da bi svatko, obavljajući svoj jedan posao, bio ne mnogovrstan, nego samo jedan, i da tako onda i cijela država tvori jedinstvo a ne mnoštvo.
- d – Jest, taj je nalog od onoga manji.
- Zaista to nisu, dobri Adimante, mnogi i veliki nalozi, što im nalažemo, kako bi tko pomislio, nego sve neznatni, ako